

Sezona 2016/2017

Petak, 19. maj 2017. godine
Zadužbina Ilije M. Kolarca u 20 časova

Za početnike

Dirigent: **Mihail Jurovski**

Program:

V. A. Mocart: Simfonija br. 40 KV 550 u ge-molu

Molto allegro
Andante
Menuetto. Allegro – Trio
Finale. Allegro Assai

Trajanje: oko 35 minuta

***

D. Šostakovič: Simfonija br. 5 op. 47 u de-molu

Moderato – Allegro non troppo
Allegretto
Largo
Allegro non troppo

Trajanje: oko 45 minuta

Koncertmajstor: **Tijana Milošević**

Simfonija br. 40 u ge-molu, delo **Wolfganga Amadeusa Mocarta** (1756–1792), jedno je od najpoznatijih dela simfonijske literature. „Velika ge-mol simfonija“, kako se nekada naziva u poređenju sa Mocartovim ranijim delom istog žanra i tonaliteta, završena je 25. jula 1778. godine. U stvaralačkom naletu, za nešto manje od dva meseca, nastale su simfonije br. 39, 40 i 41. Nešto kasnije, Mocart je objavio i revidiranu verziju Simfonije br. 40, u kojoj su dodate deonice klarineta. Decenijama kasnije, Johanes Brams je oba rukopisa poklonio Društvu poštovalaca muzike iz Beča, gde se i danas nalaze.

Neki poznavaoци Mocartovog stvaralaštva tvrdili su da on za života nije čuo izvođenje svog dela, međutim, postoje dokazi da je simfonija ipak izvedena nekoliko puta pre kompozitorove smrti.

Počevši od četvorostavačne forme, preko kompozitorskih postupaka i orkestracije, ova simfonija predstavlja pravi amalgam svog vremena: standardizovane forme prvog i četvrtog stava u sonatnom obliku, zatim laganog, drugog stava i trećeg, menueta sa trijom. Tipična je i orkestracija, koja uključuje flautu, dve oboe, dva klarineta, dva fagota, dve horne i gudački korpus. Takođe, jedno od obeležja njegovog vremena u kojem je postojao raskorak između pretklasičarskih i klasičarskih postupaka, jeste figura *Manhajmske rakete* -uzlazni tonični trozvuk odsviran u brzom tempu, koja se uočava na samom početku četvrtog stava. Upotreba ove muzičke figure pokazuje veliki uticaj Manhajmskog orkestra, koji je zaslužan za razvijanje mnogih bitnih odlika ne samo Mocartove, nego i simfonijske muzike drugih autora u ovom periodu.

Simfonija br. 40 bila je značajna za mnoge kompozitore simfonijskih dela, kao što su Jozef Hajdn, Ludvig van Betoven ili Franc Šubert. Danas je ovo delo jedno od najpopularnijih klasičnih dela, brojeći mnoga izvođenja koja su zabeležena na nosačima zvuka.

Ruski kompozitor i pijanista **Dmitrij Šostakovič** (1906–1975) smatra se jednim od najznačajnijih figura muzike 20. veka. Iako je slavu i brojna priznanja stekao u svojoj zemlji, Sovjetskom Savezu, ovaj autor je u nekoliko navrata imao problema sa javnim osudama svojih dela i zabranama komponovanja.

Šostakovič je napisao ukupno 15 simfonija. Kao i druga dela, ova ostvarenja nose izuzetan emocionalni naboj, a zvučna ostvarenja doprinose njihovoj ogromnoj popularnosti. **Čuveni violončelista Mstislav Rostropovič nazivao je ovaj simfonijski opus *skrivenom istorijom Rusije*, smatrajući da one u sebi sadrže iskustva njihove zemlje od 1930. do 1970. godine.**

Simfonija br. 5 u de-molu zauzima značajno mesto na repertoarima orkestara širom sveta. Napisana je u periodu od aprila do jula 1937. godine, a premijerno je izvedena 21. novembra iste godine u Lenjingradu, današnjem Sankt-Peterburgu. Pod dirigentskom palicom čuvenog Jevgenija Mravinskog Lenjingradska filharmonija i Šostakovičevo delo doživeli su veliki uspeh. **Aplauzi i ovacije koji su trajali preko 30 minuta, međutim, učinili su se sumnjivim tadašnjoj vlasti.** Budući da je 1936. godine Šostakovičeva opera *Ledi Magbet Mcenskog okruga* ocenjena kao *vulgarna, neurotična, neprimerena i vulgarna*, te je naglo skinuta sa repertoara uprkos velikom uspehu, već na drugom izvođenju **Pete simfonije pojavili su se predstavnici režima, želeći da utvrde zbog**

čega je i ovo delo zadobilo trenutnu i ogromnu popularnost. Može se reći da je delo uspelo da deluje na dva različita nivoa – prvi jeste način na koji su vlasti videle Petu simfoniju i projekciju svoje ideologije u njoj. Pored toga, Simfonija je u javnosti **bila dočekana sa oduševljenjem, kao otelovljenje kolektivne patnje pod Staljinom.** U određenim izvorima navodi se da je i sam kompozitor u kasnijem periodu svog života govorio o uspehu Pete simfonije na sledeći način: „Naravno da su razumeli, razumeli su šta se događa oko njih i razumeli su o čemu govori Peta“.

Simfonija je pisana u standardnoj, četvorostavačnoj formi. Prvi stav donosi sukob dve uznemirene, skokovite teme sa samog početka i melodije koja je izvedena iz narodne pesme, prepoznatljive publici. Muzika drugog stava, ironično-šaljivog karaktera, podseća na muziku koju je Šostakovič pisao za scenska dela ili filmove. Treći, lagani stav, emotivan i elegičan u izrazu, napisan je za samo tri dana i predstavlja neke od najdirljivijih stranica koje je kompozitor napisao. Poslednji stav vrlo brzo pokazuje veze sa tematskim materijalom i karakterom prvog stava. Ovde se prepoznaje nekoliko citata i autocitat iz pesme *Ponovno rođenje* na Puškinove stihove. Simfonija se okončava grandioznim, dramatičnim završetkom.

Bojana Radovanović*

*U sezoni 2016-17, Beogradska filharmonija pruža priliku odabranim mladim muzikolozima da pisanjem programskih komentara obogate svoju stručnu praksu.